

INCRIMINAREA VIOLENȚEI ÎN FAMILIE ÎN LEGISLAȚII INTERNAȚIONALE (II)

Drd. Julieta-Cristina POPA,
Academia de Științe a Moldovei

Abstract

Constitutional provisions and international regulations designed to protect women from any form of abuse, including domestic. An essential prerequisite for a modern democratic state, is the appropriate legal system and to validate the legality of rights between men and women. Although the vast majority of the world countries have begun to formulate and implement legislation to criminalize acts of domestic violence around 1990, even at this time the law states regarding domestic violence is a meeting exotic local customs and repercussions of some international provisions that make their implementation depend on many factors, making them the most often broken. Analysis of various legislations in the field of domestic violence noted that European countries have initiated legislative reforms to prevent this phenomenon. Non-European countries have followed the same trend.

Keywords: *criminal law, domestic violence crimes, family and interfamily crimes, incrimination, factors, abuse, consequences, prevention.*

Prevederile constituționale și reglementările internaționale au rolul de a proteja femeia în față oricăror forme de abuz, inclusiv cel domestic. Condiția necesară și esențială pentru un stat modern democratic, o constituie un sistem legislativ adecvat și care să valideze legalitatea în drepturi între femei și bărbați. Deși, marea majoritate a țărilor lumii au început să formuleze și să aplice legislație menită să incrimineze actele de violență în familie în jurul anului 1990, chiar și la această dată legislația statelor privind violența în familie reprezintă o reuniune exotică de cutume locale și repercusiuni ale unor prevederi internaționale care fac că punerea lor în practică să depindă de o multitudine de factori, făcându-le de cele mai multe ori nefuncționale.

Analiza diferitelor legislații din domeniul violenței în familie remarcă faptul că statele europene au inițiat reforme legislative pentru prevenirea acestui fenomen. Statele non-europene au urmat aceeași tendință.

Cuvinte-cheie: drept penal, infracțiuni de violență domestică, în familie, interfamilială, incriminare, factori, abuz, consecințe, prevenție.

Studierea legislației internaționale în materia violenței domestice, scoate în evidență că marea majoritate a acestor țări au inițiat o serie de reforme legislative cu scopul de a combate violența conjugală.

Albania

În Albania violența în familie a crescut în perioada tranziției datorită modificărilor sociale și psihologice care au avut loc în această perioadă.

Codul Penal albanez are unele prevederi care protejează femeile victime ale violențelor, la modul general. Câteva reglementări ale violenței familiale sunt prevăzute și în *Legea nr. 9669 din 18 decembrie 2006 privind măsurile de combatere a violenței în relațiile de familie*.

Prin această lege se urmărește prevenirea și a reducerea actelor de violență intrafamilială în toate formele sale, garantarea protecției prin aplicarea unor măsuri legale pentru membrii familiei, configurarea unei rețele coordonată autorităților responsabile de protecție, sprijin și reabilitare a victimelor violenței domestice, de atenuare a consecințelor și prevenire a violenței în familie, pentru a împuternici organele judiciare în a lua măsuri de protecție împotriva intern-violenței, precum și pentru a asigura și/sau garanta servicii rapide, la prețuri accesibile și simple pentru victimele violenței domestice.

În sensul acestei legi, cu excepția cazului în care se prevede altfel prin dispoziții specifice ale acestora, aria de întindere a termenului de *violență în familie* cuprinde orice act de violență care are ca urmare încălcarea fizică, morală, psihologică, sexuală, socială și economică comisa între persoane care sunt sau au fost într-o relație de familie. Conform aceleiași legi prin *membrii de familie* se înțelege soții sau foștii soți, partenerii ori foștii parteneri cu care victima conviețuiește sau a conviețuit, frați, surori, rude de sânge în linie directă, inclusiv părinții adoptivi și copiii, persoanele legate în linie directă de sânge, inclusiv părinții și copiii naturali ori adoptivi ai soțului său ai partenerului coabitant, precum și frații și surorile soțului în cazul în care aceștia coabitau împreună în timpul actelor de violență sau au coabitat în ultimele 3 luni. Actele de violență familială, în unele situații, pot fi încadrate în infracțiuni de omor, vătămare, viol etc., iar legătura dintre victima și agresor poate constitui circumstanța agravată. Codul penal sancționează viol, inclusiv violul conjugal, însă guvernul nu a pus în aplicare aceste legi în mod eficient. Acest lucru determină ca victimele rareori să raporteze abuzul în familie, iar oficialii nu urmăresc penal violul conjugal. Conceptul de viol conjugal nu a fost bine stabilit, și atât autoritățile cât și publicul de multe ori nu-l considera o act reprobabil. Legea impune sancțiuni pentru viol și agresiune în funcție de vârsta victimei. Astfel, pentru violul săvârșit asupra unui adult pedeapsa este închisoare de la 3 la 10 ani, pentru violul săvârșit asupra unui adolescent cu vârste cuprinse între 14 și 18 ani pedeapsa este închisoare de la 5 la 15 ani, iar pentru violul săvârșit

asupra unui copil sub 14 ani, pedeapsa este închisoare de la 7 la 15 an. Legea prevede și posibilitatea emiterii unui ordin judecătoresc temporar de protecție imediată. Însă, de cele mai multe ori poliția nu este instruită sau nu are capacitatea de a face față în mod eficient cazurile de violență în familie.

În *Raportul referitor la drepturile femeilor în țările din Balcani candidate la aderare*¹ din aprilie 2013, Comisia pentru drepturile femeii și egalitatea de gen, printre altele, solicită guvernului albanez „să îmbunătățească coordonarea dintre autoritățile naționale și autoritățile locale, în special cu privire la combaterea violenței domestice”. În urma acestei solicitări, Albania aduce modificări Codului penal în iunie 2003 prin care înăsprește pedepsele pentru violențele cărora le cad victime femeile – de la 20 de ani închisoare până la închisoare pe viață.

În vechea lege, delictul era pedepsit cu închisoare între 5 și 25 de ani.

Canada

Deși Codul penal al Canadei nu se referă la „infrațiuni de violență în familie” ca infrațiuni specifice, potrivit legislației existente noțiunea de violență în familie cuprinde orice situație în care o persoană folosește un comportament abuziv pentru a controla și/sau afecta un membru al familiei sale, ori cineva cu care aceasta are o relație intimă. Astfel, potrivit definiției date violența în familie include abuzul fizic, emoțional, sexual, financiar precum și neglijarea efectuată de către membrii familiei sau de către partenerii intimi. Aceasta poate include un singur act de violență, sau un număr de acte care formează un model de abuz. Violul marital este recunoscut ca infracțiune din anul 1983.

În ceea ce privește violența bazată pe așa-numita „onoare” are loc atunci când membrii familiei folosesc violența pentru a proteja onoarea familiei. În acest context, victima care este de obicei de sex feminin, s-a comportat într-un mod pe care familia considera că îi aduce rușine sau dezonoare. Exemple de astfel de cazuri: fata/femeia stă de vorbă cu o persoană de sex masculin, sau are relații sexuale în afara căsătoriei, ori poartă ceva ce părinții consideră că este o îmbrăcăminte greșită, sau refuzul unei căsătorii forțate etc. Membrii familiei cred că, folosind violența aceasta va restabili reputația familiei. Aceste acțiuni sunt toate crime comise în numele „de onoare”, și adeseori sunt planificate în avans cu alți membri ai familiei sau ai comunității. Această violență nu se limitează la o anumită comunitate etnică sau religioasă deosebită. Însă, actele de violență sexuală precum agresiunea și hărțuirea sexuală sunt considerate crime și sunt sancționate de Codul penal cu pedeapsa închisorii cuprinsă între 10 ani și 14 ani sau chiar detenție pe viață². În ce privește violul marital acesta este incriminat prin intermediul Legii C-127 promulgată în 1997.

¹ <http://www.europarl.europa.eu>.

² Tang, C.S-K., Cheung, F.M-C., Chen, R. și Sun, X. (2002). Definition of violence against women. A comparative study in Chinese societies of Hong Kong, Taiwan, and the People's Republic of China. *Journal of Interpersonal Violence*, 259-261.

Codului penal canadian i s-au adus modificări prin adoptarea *Legii privind participarea victimelor și a martorilor la procesele de justiție penală* și prin care s-a urmărit să se asigure o cât mai bună protecție a victimelor. O altă prevedere se referă la consolidarea dispozițiilor referitoare la hărțuire prin impunerea instanțelor de judecată de a considera nerespectarea unei ordonanțe preventive ca fiind o circumstanță agravantă de care instanța trebuie să țină cont la cuantificarea pedepsei pentru un contravenient. În acest sens, în unele provincii s-au pus în aplicare unele măsuri legislative prin ordonanțe de urgență specifice împotriva violenței intrafamiliale prin asigurarea de măsuri de protecție a victimelor violentei domestice.

Egipt³

Potrivit unei știri Agerpres, în urma unui sondaj de opinie realizat de Fundației Thomson Reuters în 12 noiembrie 2013, și citat de cotidianul francez Le Monde, Egiptul a fost declarat statul din lumea arabă în care femeile sunt cele mai defavorizate: „*la trei ani după 'primăvara arabă', Egiptul a ajuns în prima linie a celor mai 'răi elevi' din lumea arabă în ceea ce privește drepturile femeilor*”, situându-se pe ultimul loc dintre cele 22 de state monitorizate (21 țări din Liga Arabă și Siria, ultima fiind suspendată din organizație în 2011), fiind urmată de Irak, Arabia Saudită, Siria și Yemen.

Acest clasament a fost stabilit pornindu-se de la evaluările realizate de 336 de experți în drepturile femeilor, în baza Convenției Națiunilor Unite pentru eliminarea oricăror forme de discriminare împotriva femeilor (Cedaw, semnată și ratificată de 19 din aceste țări), acesta întrunind toate categoriile, începând cu hărțuire sexuală, excizie, creșterea traficului uman, legi discriminatorii și culminând cu o slabă reprezentare în politică. Toate acestea au condus la o insecuritatea crescută, la amplificarea violențelor și a sentimentului islamist, mai ales după prăbușirea regimului Hosni Moubarak, la 11 februarie 2011, fapte ce au vulnerabilizat și mai mult rolul femeilor în societatea egipteană.

Revoluția egipteană, începută la 25 ianuarie 2011 și care a durat aproximativ doi ani, condusă de manifestante și jurnaliste în Piața Tahrir (Piața Eliberării) din Cairo, a pus în lumină un fenomen alarmant în această țară, privind agresiuni sexuale suferite de femei. Astfel, potrivit organizației Human Rights Watch „*91 de femei au fost violate numai în luna iunie 2011, în timpul manifestațiilor împotriva președintelui Mohamed Morsi*”.

Potrivit unui raport al Națiunilor Unite, realizat în aprilie 2013, 99,3% dintre femeile și tinerele egiptene au fost victime ale hărțuirii sexuale, fiind denumit un fenomen „endemic”. Jurnalistă egipteană pentru Fondation Thomson Reuters considera că acest lucru, din păcate nu se va schimba, deoarece acesta „*este considerat social acceptat și nu este luat în serios*”. În plus, la toate acestea se adaugă și

³ Sursa comentariu :<http://epochtimes-romania.com/news>.

creșterea numărului de căsătorii forțate și a traficului uman, ceea ce face ca acest fenomen să rămână extrem de răspândit, iar excizarea să ia și mai mult amploare. Conform informațiilor UNICEF: 27,2 milioane de femei și tinere egiptene (91% din numărul total) au fost supuse excizării.

Și în *Yemen* (situat pe locul 18 în clasament), hărțuirea sexuală constituie o problemă majoră unde 98,9% dintre femei și tinere au fost agresate în stradă, potrivit unui raport din 2012 al Departamentului de Stat american.

Revoluția yemenită⁴ începută în 27 ianuarie 2011 și, care a întrunit un mare număr de manifestante, a facilitat impunerea unei cote de 30% în ceea ce privește participarea femeilor la conferința privind dialogul național, însă fără un rezultat promițător, condiția femeii în această țară cu un nivel extrem de scăzut al traiului și, totodată, conservatoare în ideologii rămânând una alarmantă, mai ales în ceea ce privește fenomenul căsătoriilor dintre copii. Potrivit Departamentului de Stat american „o pătrime dintre fetele mai mici de 15 ani sunt căsătorite, în Yemen nefiind fixată nicio limită minimă de vârstă pentru mariaj”, iar Human Rights Watch „deplânge numărul crescut de cazuri de contacte sexuale forțate, constatat în spitale”.

Un constant regres privind drepturile femeilor din această țară s-a înregistrat după invazia americană din 2003 din Irak și doborârea regimului Saddam Hussein, evenimente ce au făcut ca violentele asupra femeilor să se dubleze, prostituția să ia amploare⁵ și să afecteze și numeroase domenii. Shatha Al-Obosi, fost deputat și militant al drepturilor omului, estimează că „violența fizică și verbală în direcția femeilor a devenit monedă curentă și face deja parte din cultura socială”.

Înaltul Comitet al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR), atenționează că „sutele de mii de femei care au migrat în interiorul Irakului sau în afara frontierelor sunt cu atât mai vulnerabile traficului uman și cât și violențelor sexuale”. Fapt similar și pentru majoritatea femeilor și tinerelor din Siria, care sunt obligate să migreze, datorită războiului civil care face ravagii de trei ani, refugiindu-se în tabere instalate în țară sau în afara frontierelor.

Potrivit UNHCR „violențele sexuale, traficul uman, căsătoriile forțate și absența oricărei responsabilități în timpul maternității jalonează parcursul acestor refugiate, care numără astăzi peste un milion”.

La rândul lor, și femeile din Siria sunt ținte directe ale acestui război, constituind arme ale acestuia, fiind subiecte ale răpirilor și violurilor comise de partizani ai regimului și/sau ale altor grupuri. „Regimul politic folosește acest fenomen pentru a zădărnici manifestațiile pașnice”, comentează activista Sabiha Khalil. Potrivit Departamentului de Stat american, „Rețeaua siriană a drepturilor omului a semnalat peste 4.000 de cazuri de viol și de mutilări sexuale la adresa femeilor și tinerelor, dintre care 700 au survenit în închisori”.

⁴ 27 January 2011– 27 February 2012.

⁵ Potrivit organizației Refugees International.

Lipsa securității precum și supremația milițiilor armate au, de asemenea, un impact direct și imediat asupra drepturilor femeilor din Libia (ocupa locul 9 în clasament), care sunt victime sigure ale răpirilor, extorcărilor de recompense și arestărilor arbitrare.

33 de femei, ce au constituit „Reprezentarea politică a femeii” au fost alese în 2012 din totalul celor 200 de membri ai Adunării Naționale să militeze pentru înscrierea drepturilor femeii în legislație, fără a înregistra însă succes, violențele domestice rămân o problemă majoră și în această țară, femeile continuând să se simtă în nesiguranță și insecuritate datorită lipsei de protecție socială în fața soților abuzivi (potrivit unui responsabil judiciar libian, aproximativ 99% dintre femeile care au formulat plângeri împotriva cazurilor de violență domestică și-au retras ulterior plângerile). Egiptul nu incriminează nici violul marital. Astfel, soțul care întreține relații sexuale cu soția sa împotriva voinței acesteia, chiar și făcând apel la violență fizică nu este acuzat pentru comiterea actului de viol deoarece, din punct de vedere legal și prin prisma actului de căsătorie, femeia este obligată să se supună soțului și să-i satisfacă nevoile sexuale de fiecare dată când i se cere⁶.

Franța

Nici legislația franceză nu definește în mod clar întinderea noțiunii de violență domestică, aceasta constituind doar o altă formă de violență. Legătura dintre agresor și victimă poate reprezenta, în funcție de situație, circumstanță agravantă și/sau element constitutiv al unor anumite categorii de infracțiuni. Astfel, actele de violență ușoare, care împiedică prezentarea la locul de muncă al victimei pe o perioadă de maximum 8 zile, constituie infracțiune (însă doar în anumite condiții), și în acesta caz, producerea unor astfel de acte, determina că legătura dintre agresor și victimă să conducă la încadrarea acestora ca infracțiuni. Dacă actele de violență, determină neprezentarea victimei la locul de muncă pe o perioadă ce depășește 8 zile, acestea constituie infracțiuni, nefiind condiționate de legătura dintre agresor și victimă. În situația în care exista legătura între victima și agresor, această corelație este calificată drept circumstanță agravantă, fapt ce duce la aplicarea unei pedepse mai aspre. În ceea ce privește violul marital acesta este incriminat din 1994 prin Legea 94-89. Acestei reglementări i se aduc modificări printr-o nouă lege, adoptată în 4 aprilie 2006, care prevede ca violul săvârșit de un partener (inclusiv în cuplurile necăsătorite, cupluri căsătorite, și în uniunile civile) constituie o circumstanță agravantă în urmărirea infracțiunii de viol. Pedepsa pentru viol este de 15 de ani de închisoare, care ar putea fi majorată în funcție de vârsta victimei sau natura relației dintre violator și victimă.

Procedura de urmărire penală se poate declanșa la denunțul oricărei persoane care deține dovezi ca un act de violență a avut loc, și indiferent dacă acesta este făcut prin telefon sau de către o persoană care nu dorește să-și dezvăluie

⁶ Jimenez, E.R. (1999), *Delitos contra la libertad indemnidad sexuales*, p. 926-928.

identitatea, la cererea părții vătămate sau din oficiu. Retragerea plângerii din partea victimei nu are efect asupra urmăririi penale, procurorul putând decide continuarea acesteia, independent de voința acesteia. Declarațiile scrise, certificatele medicale, fotografiile, precum și orice alte informații referitoare la comportamentul anterior ori actual al agresorului, constituie probe suficiente, astfel încât prezenta în instanță a victimei nu este necesară.

În situația în care procurorul constata existența actelor de violență domestică, acesta trebuie să țină cont de următoarele aspecte: să asigure protecția victimei, în mod expres dacă agresorul este pus în libertate înainte de terminarea procesului; să țină cont de situația minorilor și să obțină în cel mai scurt timp sentința, dacă acte de violență sunt majore sau agresorul este recidivist.

Dacă s-a pornit procesul penal împotriva agresorului, în baza unui ordin de restricție emis de instanță, acesta poate fi evacuat din locuința comună. Pot exista însă cazuri, când procurorul îl poate obliga pe agresor să părăsească domiciliul comun ori poate condiționa retragerea acuzațiilor de părăsirea locuinței comune, situații în care nu mai este nevoie de un ordin de restricție emis de instanță.

Mai există și situații în care, procurorul poate retrage acuzațiile, caz în care îi va pune în vedere agresorului că, dacă mai săvârșește alte acte de violență familială în termen de un an, acesta va fi acuzat atât pentru noua infracțiune comisă cât și pentru cea anterioară. În privința minorilor, care pot fi victime directe sau indirecte ale actelor de violență familială, procurorul poate emite un ordin temporar de plasament al acestora. Acest ordin are valabilitate de maximum 8 zile, la sfârșitul cărora procurorul se va adresa instanței care va decide revocarea măsurii sau prelungirea acesteia.

Prin *Legea privind procedura divorțului*, adoptată în 2004, se oferă victimelor violenței familiale, care doresc să introducă o cerere de divorț, posibilitatea de a sesiza instanța civilă în vederea obținerii unui ordin, potrivit căruia să li se atribuie folosința exclusivă a domiciliului comun. Totodată, potrivit *Circularei Ministerului pentru Locuințe și a Ministerului pentru Drepturile Femeii*, victimele violenței domestice beneficiază de anumite drepturi, și anume: alocație de sprijin, alocație monoparentală dacă au în îngrijire, creștere și educare copii minori, dreptul de a primi un adăpost în regim de urgență și de a ocupa un loc prioritar în vederea acordării unei locuințe sociale. Concomitent cu aceste reglementări există și *Legea nr. 2006-399 din 4 aprilie 2006, care întărește prevenirea și combaterea actelor de violență din interiorul cuplului și cele săvârșite împotriva minorilor*. Această lege prevede o pedeapsă mai gravă în cazurile de delict comise de către fostul partener, cel actual, sau de către oricare alt partener. Astfel, pedeapsa pentru violența domestică împotriva ambele sexe variază în funcție de tipul de infracțiune, de la 3 ani de închisoare și o amendă de 45.000 de euro (60.795 dolari), la 20 de ani de închisoare.

În anul 2010, Franța a devenit prima țară din lume care a introdus o lege prin care se interzice violența psihologică în cuplu⁷. Legea include orice tip de insultă, comentarii malițioase referitoare la aspectului fizic al partenerului, acuzații nefondate de infidelitate, precum și amenințări cu bătaia, și se aplică tuturor tinerilor care locuiesc împreună, indiferent de sex. Conform acestei legi, la prima abatere poliția va da un avertisment, iar dacă actele de jignire se repeta abuzatorul va trebui să plătească o amendă. Concomitent, se poate ajunge până la eliberarea unui ordin de restricție de apropiere sau chiar la închisoare. Această inițiativă legislativă a Franței a fost un exemplu pentru noi toți și un semnal de alarmă pentru toți care considera că umilința, de orice natură, e o “dovadă a puterii”, și din care ar trebui să învățăm că, într-o relație, nu trebuie să îți permiți nici măcar o dată să îți jignești ori să îți persiflezi partenerul, indiferent de justificările pe care le dăm gestului nostru.

Guvernul și ONG-uri asigura adăposturi, consiliere și linii de asistență telefonică pentru victimele violurilor și a violenței în familie.

Grecia

Protecția drepturilor omului în Grecia reprezintă o parte importantă în sistemul juridic, iar Codul penal grec este bazat pe principiul egalității în fața legii și a garantării dreptului fiecărui cetățean de a se adresa justiției în cazul violării drepturilor sale. În acest sens, Grecia a ratificat toate documentele internaționale în domeniu. Cu toate acestea Codul penal grec nu incriminează violența în familie ca o infracțiune specifică. Violență împotriva femeii este sancționată ca o violare a dreptului la viață și a dreptului la integritatea corporală a fiecărei persoane. Articolul 336 (1) din Codul penal condamnă și violul în afara familiei. Pedepsa pentru această infracțiune este închisoarea de la 5 ani la 20 de ani, sau cel puțin 10 ani dacă este comis de două sau mai multe persoane.

Grecia a introdus *Legea nr 3500/2006*⁸ care sancționează violența domestică⁹ și violul marital, în 2007, dar experții în domenii susțin că legislația este eronată și trebuie acordată o mai mare implicare din partea poliției și a instanțelor de judecată pentru a asigura protecția victimelor, precum și o definiție clară a noțiunii de violență în familie. Aceste deficiențe fac că violența psihologică (limbajul violent, injuriile etc.) să nu fie pedepsită. Totodată, violența în familie nu prevede o intervenție specială din partea autorităților. În plus, nu există linii directe de poliție, ceea ce înseamnă că ceea ce face poliția în cazurile de violență în familie este în general determinată de atitudinea lor față de problema specifică. Lipsa de linii directe de poliție a dus la niveluri inadecvate de raportare,

⁷ Sursa dailymail.co.uk.

⁸ A intrat în vigoare în anul 2007.

⁹ Conform acestei legi definiția noțiunii de violență în familie, îmbracă mai multe forme: șantaj financiar, umilire sexuală, loviri, viol.

înregistrarea și urmărirea penală a cazurilor de violență în familie. Femeile maltratate ne-au spus despre refuzul poliției de a interveni. Mulți ofițeri de poliție cred că de violență în familie ca o chestiune privată.

În Atena exista *Centrul pentru femeile maltratate* unde funcționează un *Birou de primire a femeilor maltratate*, care oferă consultanță juridică gratuită, sprijin psihologic și informații despre alte servicii disponibile pentru victimele violentei în familie. Totodată, exista și *Casa de femeile maltratate* care colaborează cu municipalitatea din Atena și care oferă ospitalitate femeilor și copiii lor victime ale violentei în familie, precum și sprijin psihologic și informații privind alte servicii disponibile. În plus, femeile maltratate pot solicita ajutor de la spitalele de stat, și centre de sănătate, dar aceste instituții nu au personal suficient să se ocupe de astfel de cazuri.

În martie 2011, Grecia a înființat o linie de asistență telefonică de 24 de ore și a deschis 60 de centre de consiliere și adăposturi în întreaga țară, cu finanțare din partea Uniunii Europene. Linia de asistență telefonică a primit mai mult de 12.300 de apeluri de la lansarea să.

Irak

În Irak, soții au dreptul legal de a-și „pedepsi” soțiile. Codul penal prevede la articolul 41 că „*nu există nici o crimă în cazul în care un act este comis în timp ce își exercită un drept legal*”. Violența în familie este în creștere în Irak și există puține refugii pentru femeile abuzate și vulnerabile. Redus este și numărul femeilor din Irak care au rude dispuse să le adăpostească după ce au scăpat de soții lor abuzivi. Singurul adăpost pentru femei condus de guvern este în nord Kurdistan din Irak. Grupurile pentru drepturile omului au afirmat că „*violența domestică a crescut de la căderea lui Saddam Hussein, în 2003, lăsând multe femei în pericol...*”. După căderea lui Saddam Hussein, mai multe grupări religioase extremiste au devenit o parte importantă a societății irakiene, iar unele dintre aceste grupări, potrivit Organizației pentru Libertatea Femeilor din Irak, consideră aceste adăposturi „lipsite de gust și imorale”. Cu toate eforturile făcute de Organizație¹⁰, aceasta nu a putut obține o licență pentru un adăpost însă, într-o locație secretă și în condiții de siguranță asigura cazare pentru femeile care ar putea fi ucise dacă se întorc la familiile lor.

Portugalia

Codul penal portughez sancționează agresiunea sexuală, hărțuirea sexual și violența în familie. Din anul 1991 în Portugalia exista o reglementare specială privind violența în familie și violența exercitată asupra minorilor, rămasă până acum printre cea mai dura în modul de sancționare a actelor de violență domestică. Astfel, actele de violență în familie sunt sancționate cu închisoare de la 1 an până la

¹⁰ Organizația pentru Libertatea Femeilor din Irak este administrată de guvern de ani de zile.

10 ani și variază în funcție de gravitatea faptei, iar în cazul în care actele de violență au avut ca urmare decesul victimei sancțiunea este închisoarea de la 3-10 ani. Hartuirea sexuală este sancționată cu o pedeapsă privativă de libertate cuprinsă între 5 și 10 ani. Violul marital este recunoscut și incriminat ca infracțiune distinctă. În privința noțiunii de membru de familie, aceasta este reglementată în art. 152 alin. (2) Codul penal portughez, și cuprinde: „soțul/soția și/sau fostul soț/fosta soți; ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude; persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc împreună, tutorele său altă persoană care exercita în fapt sau în drept drepturile fata de persoana copilului...”

Începerea urmăririi penale, până în anul 1998 era condiționată de existența plângerii prealabile a victimei. Însă, din 1998 începerea urmăririi penale poate fi declanșată și fără existența acesteia, dacă procedura penală este în interesul victimei și dacă aceasta nu se împotrivesc urmăririi penale. În cazul actelor de violență care pun în pericol sănătatea sau libertatea victimei, au fost luate o serie de măsuri noi privind violența intrafamilială. Prin ordinul de restricție, fata de agresor se pot lua măsuri generale sau specifice, ca de exemplu: părăsirea domiciliului comun, interzicerii accesului în locuința victimei, delimitarea unei arii precum și interzicerea de a se afla în anumite locuri frecventate de victimă. Însă, dacă procesul de divorț nu este început, judecătorul nu poate dispune nici o măsură de protecție a victimei.

Datorită numărului îngrijorător de cazuri, din anul 1999 în Portugalia exista un *Plan național* de acțiune împotriva actelor de violență familială, care include constituirea unei rețele de adăposturi pentru victime, reprezentare în instanță, precum și sistemelor de ajutorare a acestora. Acestea sunt asigurate prin intermediul asociațiilor de protecție a victimelor. Potrivit legii, ajutorul acordat victimelor violentei domestice reprezintă un ajutor material acordat de stat, în situația în care victima se află în incapacitate temporară de muncă pe o perioadă de cel puțin 30 de zile sau dacă s-a atentat la viața sa iar aceasta nu a obținut plata daunelor prin intermediul justiției. Ajutorul material are drept scop încercarea de a acoperi daunele suferite. În situația în care victima se afla într-o situație economică precară, sistemul legislativ prevede și plata anticipată a ajutorului material cu condiția ca victima ori asociațiile de protecție a victimelor să solicite acest lucru. Dacă ulterior victima obține despăgubiri în instanță, statul poate solicita returnarea ajutorului oferit.

În ultimii ani, ca urmare a campaniilor și inițiativele desfășurate de Organizația Națiunilor Unite a Consiliului Europei și ale Parlamentului European, Portugalia a adoptat o nouă strategie pentru prevenirea și combaterea violentei domestice. Aceste campanii urmăresc implementarea unor opțiuni legislative concrete, a unor campanii de sensibilizare prin dezbateri publice, precum și o colaborare mai strânsă cu organizațiile non-guvernamentale care activează în acest

sens. În acest context, deosebit de relevantă este reforma penală din 2007¹¹ prin care s-a introdus infracțiunea de violență în familie în Codul penal ca infracțiune specifică, detașată de abuzul fizic. Prin includerea articolului 152 în Codul penal se aduc următoarele reglementări: *„cel care, într-un mod repetitiv sau nu, impune abuzuri fizice sau abuzuri mentale, inclusiv pedepse corporale, privări de libertate și infracțiuni sexuale soțului său fostului soț, unei persoane de sex opus sau de același sex, cu care agentul menține sau a menținut o relație egală cu o relație de soți, asupra unui membru de familie, sau a unei persoane lipsite de apărare în special, din cauza vârstei, deficit, boli, sarcină sau de dependență economică, care coabitează cu el, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani”*. Totodată, același articol stabilește și modalitățile agravate de săvârșire ale acestei infracțiuni, precum și pedepsele acestora.

În acest sens:

- în cazul în care agentul comite actul împotriva unui minor, în prezența unui minor, în domiciliul comun sau în domiciliul victimei, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 5 ani;
- în situația în care actele de violență conduc la o vătămare corporală gravă, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 8 ani;
- dacă actele de violență au ca rezultat moartea victimei, pedeapsa este cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

Având în vedere necesitatea prevenirii recidivei, noile reglementări ale Codului penal prevăd măsuri accesorii ale ordinului de restricție prin care agresorului îi pot fi impuse următoarele: interzicerea de a contacta victima (această măsură poate include și delimitarea ariei de la domiciliul victimei sau de la locul de muncă al acesteia); interdicția de a utiliza și transporta arme sau orice fel de obiect asimilat acestora, pentru o perioadă de la 6 luni la 5 ani; în funcție de gravitatea actelor de violență domestică și legătura agresorului cu victima, acestuia i se poate interzice contactul, tutela sau curatela pe o perioadă de la 1 la 10 ani, precum și obligarea de a participa la programe specifice de prevenire a violenței în familie.

Agresorul poate fi supravegheat de la distanță prin mijloace tehnice. Ca urmare a acestei reforme, articolul 200 din Codul de procedură penală prevede că dacă inculpatul este de acord, acesta poate urma un tratament într-o instituție adecvată pentru dependență de care el suferă și care a contribuit la favorizarea comiterii infracțiunii. Această prevedere este deosebit de relevantă, având în vedere că, în cele mai multe cazuri, violența în familie apare ca urmare a unor dependențe patologice.

Un alt aspect important îl constituie faptul că Portugalia a adoptat în anul 2007 Rezoluția Consiliului de Miniștri nr 83/din 22 iunie, privind aprobarea Planului

¹¹ Introdus prin Legea nr 48/2007, din 29 august, care a modificat Codul de procedură penală și prin Legea nr. 59/2007, din 4 septembrie, care a modificat Codul penal.

național III împotriva violenței domestice, ceea ce indică în mod clar o poziție de consolidare a unei politici de prevenire și combatere a violenței în familie.

Turcia

Nici Turcia nu incriminează violența domestică ca o infracțiune specifică în Codul penal, ci încadrează actele de violență familială, din punct de vedere juridic, ca infracțiuni contra vieții, a integrității corporale sau împotriva vieții private și a intimității persoanei, iar relația dintre agresor și victimă poate constitui doar circumstanță agravantă, ceea ce ar putea duce la o mărire a pedepsei cu un spor cuprins între o treime și până la o jumătate din pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea respectivă. Datorită faptului că, potrivit cutumei, prin căsătorie se consideră că femeia și-a dat acordul pentru a întreține relații sexuale, violul marital nu este considerat infracțiune. Codul penal nu face nici o referire nici la violența economică, iar violența verbală și tratamentele inumane sunt pedesibile doar la plângerea prealabilă a victimei.

O campanie intensă dusă între anii 1996 și 1998 a dus în cele din urmă la intrarea în vigoare a unei noi legi privind violența în familie care să permită victimei violenței în familie să depună o acțiune în instanță pentru obținerea unui ordin de protecție împotriva agresorului. Astfel, ordinul de restricție a fost introdus prin *Legea nr. 4320 adoptată în anul 1998*. Potrivit acestei legi, victimele violenței familiale se pot adresa instanței pentru obținerea unui astfel de ordin în situația în care au suferit acte de violență. După primirea plângerii depusă de victima sau după sesizarea procuraturii, instanța poate dispune una sau mai multe măsuri de protecție prin ordinul de restricție împotriva agresorului. Aceste măsuri pot fi dispuse pe o perioadă de maximum 6 luni și îi pot impune agresorului următoarele dispoziții: să părăsească locuința comună și să nu se apropie de lăcașul ocupat de soț, copii ori de locurile lor de muncă ; să nu vină în locuința comună sub influența băuturilor alcoolice ori a altor substanțe halucinogene și nici să folosească asemenea substanțe în interiorul locuinței comune; să nu hărțuiască victima prin orice mijloace de comunicare; să nu utilizeze violența și/sau să nu provoace suferința pentru celălalt soț, copil sau altui membru al familiei cu care locuiește; să nu deterioreze proprietatea soțului său a copiilor (ori a altora care trăiesc sub același acoperiș) sau să distrugă bunurile acestora; să predea poliției arma deținută sau alt instrument asemănător; să se prezinte la o unitate medicală pentru examinare sau tratament¹².

Dacă agresorul nu respectă măsurile impuse prin ordinul de restricție, acesta va fi avertizat că este susceptibil de a fi reținut și arestat. Concomitent cu dispunerea măsurii, instanța va ține cont de standardul de trai al victimei pentru a stabili o pensie de întreținere corespunzătoare acestuia. Pentru o stabilire cât mai

¹² Această clauză a fost adăugat de modificarea făcută în 2007, amendamentul 26 aprilie 2007, articol nr: 5636/2.

exactă a pensiei, instanța va numi un expert pentru a face cercetări în sprijinul determinării standardul de viață al reclamantului și al pârâtului.

Dacă situația o impune, instanța îi poate impune agresorului și respectarea altor reguli colaterale celor inițiale. În acest sens, instanța poate dispune respectarea doar a uneia dintre măsurile enumerate mai sus, iar dacă va considera că este indispensabil, poate emite un ordin de restricție care să cuprindă mai multe măsuri. Astfel, dacă soțul sosește acasă aflându-se sub influența băuturilor alcoolice ori sub influența altor substanțe narcotice, și datorită acestor situații își agresează soția, instanța poate dispune un ordin prin care agresorului îi este interzis să revină la domiciliul domestic sub influența băuturilor alcoolice sau a substanțelor halucinogene ori să folosească asemenea substanțe în interiorul locuinței comune. În situația în care măsura privește îndepărtarea agresorului din locuința comună și dacă instanța considera necesar poate emite un ordin care să cuprindă mai multe dispoziții, și anume: interzicerea de a se apropia de domiciliul sau locul de muncă al soției, de a nu distruge sau deteriora bunurile soției ori de a-l informa pe angajatorul acesteia cu privire la aceste măsuri dispuse.

În cazul în care instanța consideră că există probabilitatea ca victima să fie supusă unor agresiuni noi, aceasta poate emite ordinul de restricție imediat ce victima depune plângerea, fără a mai fi necesară audierea agresorului sau prezența martorilor. Victima violentei familiale care a suferit un act de agresiune nu este ținută să dovedească existența posibilității producerii unei agresiuni ulterioare. În conformitate cu articolul 2 din lege, instanța încredințează o copie a ordinului de protecție la Procuror. Ministerul Public monitorizează punerea în aplicare a ordinului prin intermediul poliției. În situația în care agresorul nu respectă ordinul de restricție poliția, fără a mai fi condiționată de o cerere din partea victimei, va face o investigație cu privire la conduita agresorului, iar concluziile acesteia le va transfera Ministerului Public în cel mai scurt timp posibil. Dacă agresorul se face vinovat, acesta este pasibil de o pedeapsă privativă de libertate cuprinsă între 3 și 6 luni.

Cu toate acestea, organizațiile de femei și juriști continuă să critice legea privind inadvertențele existente, printre care și faptul că termenul de violență familială nu acoperă în mod explicit situațiile în care părțile implicate pot fi necăsătoriți sau divorțați ori au relații asemănătoare celor de familie, fapt care face să nu ofere orientări pentru principiul de decizie urgentă. În anul 2001, reforma din Codul civil turc a pus femeile pe picior de egalitatea deplină în familie. Reforma a apărut ca rezultat a unei campanii formată dintr-o coaliție foarte largă de grupuri de femei din toată țara. Ca rezultat al acestei campanii, forțele opuse au trebuit să accepte noul regim de proprietate, care acordă dreptul femeilor la o parte egală din activele acumulate pe toată durata căsătoriei¹³. Această clauză a fost considerată a fi valabilă numai pentru bunurile dobândite după 1 ianuarie 2002. Concomitent și

¹³ Articolele 202, 203 și 205 din Codul civil turc.

articolul 41 din Constituția Turciei a fost revizuit la faptul că familia în societatea turcă se „bazează pe egalitate între soți”.

Totodată, prin modificărilor aduse Codului civil s-au eliminat diferențierile exercitate asupra drepturilor de proprietate între copiii născuți în afara căsătoriei și cei născuți dintr-un cuplu căsătorit, precum și creșterea vârstei minime legale de căsătorie la 18 ani pentru bărbați și 17 pentru femei (cu acordul părinților). Această reglementare a avut drept scop prevenirea căsătoriilor timpurii, vârstă fragedă fiind considerată o formă de violență împotriva fetelor. În caz de căsătorie forțată, femeile au obținut dreptul de a aplica în instanța de judecată pentru o anulare în primii 5 ani de căsătorie, iar orice formă de violență sau de maltratare constituie un motiv de divorț.

Legile penale sunt foarte importante pentru lupta împotriva violenței împotriva femeilor, nu numai în ceea ce privește sancționarea violenței în familie, dar, de asemenea, în ceea ce privește definirea și incriminarea infracțiunilor sexuale, practicilor obișnuite sau discriminarea pe bază de orientare sexuală. Multe prevederi ale codului penal reformat din Turcia în 2004, se regăsesc în moduri similare și în Țările din Orientul Mijlociu. De exemplu, în Egipt și Liban, autorii de viol primesc reduceri de pedeapsa în cazul în care se căsătoresc cu victima violului. Se aplică reduceri la stabilirea sancțiunii și în caz de crime de onoare, sub pretextul că o crimă comisă în numele de „onoare” este justificată și, prin urmare legitimă în țări precum Iordania, Maroc, Kuwait sau Siria. Legile sunt, de asemenea, pe scară largă discriminatorii față de femei, și în caz de adulter, atât prin definirea termenului de adulter, diferențiat pentru bărbați și femei, cât și prin supunerea femeilor la pedepse mai mari. Și sancțiunile pentru viol sau răpire variază în funcție de starea civilă a victimelor sau de virginitatea lor.

Codul penal turc a trecut printr-o reformă extinsă în anul 2004, când Parlamentul a adoptat un nou Cod penal¹⁴ care conține mai mult de treizeci de amendamente, ca urmare a unei intense *Campanii de mișcare a femeilor* în care s-a cerut, printre altele, abolirea tuturor prevederilor discriminatorii. Printre acestea a fost și o actualizare a articolului 10 din Constituție, care a plasat responsabilitatea pentru stabilirea egalității de gen pe stat: „Bărbații și femeile au drepturi egale. Statul are obligația de a se asigura că această egalitate în practică”. Schimbarea survenită în abordarea legii a fost esențială pentru noile prevederi. Anterior, toate forme de violență sexuală au fost reglementate în calitate de „crimele de onoare” și au fost definite în jurul conceptelor patriarhale, cum ar fi castitate, moralitate, rușine, sau decență. În legea reformată, aceasta terminologie a fost abolită și aceste infracțiuni sunt definite ca „infracțiunilor contra inviolabilității sexuale”, la secțiunea „crimele împotriva persoanelor fizice”. Aceste modificări au fost luate în scopul de a preveni reducerile de pedeapsa acordate autorilor de „crime de

¹⁴ Modificat prin Legea nr. 5237/26.09.2004, publicat în Monitorul Oficial nr. 25611 din data de 12.10.2004, și modificată ultima dată prin Legea nr. 6217 din 31 martie 2011.

onoare". În acest sens la stabilirea pedepsei pentru așa-numitele „crime de onoare” se vor aplica întotdeauna circumstanțe agravante maxime. În Codul penal anterior „crimele de onoare” erau considerate o circumstanță agravantă pentru infracțiunea deucidere.

Pachetul de reforme mai conține măsuri care reglementează pedepse mai severe împotriva violului și pedofiliei, interzice tortura și stabilește pedepse cu închisoarea pe viață pentru unele infracțiuni contra inviolabilității sexuale. Astfel, agresiunea sexuală este definită ca un comportament sexual prin care se încalcă inviolabilitatea corporală a unei persoane. Potrivit articolului 102 din Codul penal turc, urmărirea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a victimei, iar pedeapsa pentru această infracțiune este închisoarea între 2 și 7 ani. În situațiile în care actul de agresiune este comis prin introducerea în corp a unui organ sau a unui instrument, pedeapsa este închisoarea între 8 și 15ani.

Acestor sancțiuni li se adaugă un spor de până la 50% din pedeapsa inițială, în cazul în care infracțiunea este săvârșită:

- a) împotriva unei persoane incapabile să se apere fizic sau psihic;
- b) de o rudă de sânge sau de căsătorie, inclusiv gradul III;
- c) cu o armă sau prin participarea mai multor persoane împreună;
- d) prin influență nejustificată bazată pe o funcție publică.

Articolul 103 din Codul penal turc reglementează abuzul sexual asupra copiilor și definește exploatarea sexuală că fiind orice fel de act sexual săvârșit față de copiii care nu au împlinit vârsta de cincisprezece ani sau care au această vârstă, dar nu au capacitatea de a înțelege semnificația și consecințele juridice ale acestui act. Pedeapsa pentru această infracțiune este închisoarea între 3 și 8 ani. Această reglementare anulează prevederea din Codul penal anterior, în care sancțiunea pentru această infracțiune era redusă dacă „copilul a consimțit cu privire la actul sexual”. O realizare importantă a reformei este incriminarea violului marital. De asemenea, legea elimină discriminarea existentă anterior împotriva non-virginității și a femeilor necăsătorite.

În art. 105 Codul penal incriminează hărțuirea sexuală, stabilind pedeapsa pentru această infracțiune la o pedeapsă cu închisoarea de la trei luni la doi ani. Procedura urmăririi penale se declanșează la plângerea victimei. În cazul în care această infracțiune este săvârșită prin folosirea unei influențe nejustificate, bazată pe ierarhie sau funcție publică ori prin utilizarea avantajului de a lucra în același loc cu victima, pedeapsa va fi majorată cu încă jumătate. Dacă hărțuirea are drept scop obligarea victimei de a părăsi locul de muncă, pedeapsa nu poate fi mai mică de un 1 an. Totodată, dispozițiile privitoare la legitimarea violului și la răpire, în cazurile în care autorul se căsătorește cu victima au fost eliminate.

În Turcia, violența în familie rămâne o problemă pe care organizațiile societății civile și autoritățile încearcă să o combată, întrucât în ciuda succesului de ansamblu a campaniei, patru cereri ale platformei nu au fost acceptate. Acestea

includ definirea infracțiunilor de onoare (nu numai așa-numitele crime obișnuite) cum ar fi: omor agravat; sancționarea discriminării bazate pe orientare sexuală, incriminarea testelor de virginitate sub toate circumstanțele, precum și prelungirea perioadei de avort legal la 10-12 săptămâni. Potrivit prevederilor art. 174 din Codul civil, femeile victime ale violenței domestice au dreptul la despăgubiri, care cuprind prejudicii materiale și prejudicii morale.

Prin articolul 14 din Legea pentru municipalități¹⁵, li impune marilor orașe și celor cu mai mult de 50 000 de locuitori să creeze adăposturi pentru femei și pentru copii. Pentru menținerea unui anumit nivel de calitate al acestor adăposturi, au fost stabilite niște norme impuse tuturor orașelor mari. Astfel, fiecare municipalitate din Turcia cu 50.000 de locuitori are obligativitatea creării a cel puțin unui adăpost pentru protecția victimelor violenței domestice. Însă, implementarea acestor măsuri se desfășoară într-un ritm scăzut, existând doar 63 adăposturi în toată țara. Toți angajații din sistemul sanitar, precum și asistenții sociali din Turcia sunt instruiți pentru a interveni în orice situație care presupune acordarea de ajutor medical pentru toate aspectele privitoare la violența domestică. În privința autorilor abuzurilor fizice, aceștia sunt obligați să urmeze un program de reabilitare. Femeile victime ale violenței domestice au dreptul la servicii de sănătate gratuite. În ciuda eforturilor depuse pentru o evoluție pozitivă în cadrul legislativ, violența în cadrul familiei, agresiunea sexuală, crimele de onoare, și traficul de persoane încă persistă în Turcia.

Organizațiile pentru drepturile omului au afirmat că deși legea interzice agresiunea sexuală, inclusiv violul și violul conjugal, cu pedepse cu închisoarea de la doi la șapte ani „Guvernul nu a aplicat în mod eficient său integral aceste legi sau protejarea victimelor, și de multe ori victimele au așteptat zile sau săptămâni pentru a raporta incidentele din cauza jenei sau a represaliilor, care împiedică urmărirea efectivă a atacatorilor”. Statisticile guvernamentale privind violența împotriva femeilor sunt incomplete, iar organizațiile pentru drepturile omului au afirmat că „autoritățile au manipulat statisticile pentru a arăta progrese cu privire la problemă”.

Ungaria

Până în iulie 2013 în Ungaria, violența familială nu a fost incriminată în Codul penal și nici prevăzută în legi speciale, iar actele de violența domestică erau pedepsite ca: vătămrile fizice, ușoare sau grave; violarea proprietății private; agresiunile sexuale și rele tratamente aplicate minorilor (inclusiv bătaia aplicată de mamele acestora). În ce privește violul marital, Ungaria îl recunoaște în Codul penal din 15 septembrie 1997. În 2009, sub guvernul anterior, Parlamentul a adoptat *Legea nr. 72 din 2009* privind violența în familie prin care a permis poliției dreptul de

¹⁵ Legea nr. 5272, intrată în vigoare la 24 decembrie 2004.

a emite ordine de restricție temporară preventivă pentru 72 de ore, cu posibilitatea ca instanțele să-l prelungească pe un termen de maximum de 30 de zile.

La 1 iulie 2013, a intrat în vigoare un nou cod penal care incriminează violența domestică împotriva ambele sexe ca fiind o infracțiune. Aceasta se aplică pentru diferite tipuri de violență, atunci când actele sunt comise de soți, foști soți, concubini, ex -concubini, custozi, și persoanele care trăiesc cu tutorii. Totodată, se aplică în relațiile de același sex. Tipul de violență la care se aplică este reglementat astfel: în infracțiunile ușoare în secțiunea 164 (2), modalități agravate în secțiunea 164 (3-4); încălcarea libertății personale în secțiunea 194 (1), și în atac la demnitate (exemplificate prin bătaie sau scuipat), în secțiunea 227 (2).

Sanctiunea pentru violența în familie, așa cum este definită în secțiunea 164 (2) din Codul penal și atacurile repetate asupra demnității umane astfel cum sunt definite în secțiunea 227 (2) legea prevede pedeapsa cu închisoarea de până la trei ani, iar pentru variantele agravate închisoarea cu o pedeapsă de până la cinci ani. Incidente considerate ca acte de violență în familie în conformitate cu noua lege sunt supuse urmării penale. În acest sens, procurorul este obligat să demareze o anchetă penală care poate duce la urmărirea penală în cazuri de violență în familie. Pentru aceasta nu este nevoie de consimțământul sau de o plângere din partea victimei pentru a se iniția o acțiune în justiție.

Deși includerea unei dispoziții specifice referitoare la violența familială în codul penal este un pas major pentru a clarifica situații în care urmărirea penală a acestor cazuri poate începe, există lacune importante. Astfel, noua infracțiune de violență în familie introdusă în codul penal prevede pedepse mai aspre pentru atacuri în situații interne, și face procurorul, nu victima, responsabil pentru inițierea acțiunii penale împotriva agresorului. Totodată, noua dispoziție oferă această protecție doar în două cazuri separate de violență în familie. și nu protejează femeile care nu locuiesc cu partenerul lor abuziv, cu excepția cazului în care au copii cu agresorul. Esențial, pentru că noua infracțiune de violență în familie să se aplice, este existența mai multor instanțe de violență. Nota explicativă la lege stabilește frecvența de acte de violență pentru două incidente „într-o perioadă scurtă de timp” fără a dezvolta această condiție în continuare, lăsând la latitudinea instanței aprecierea dacă îndeplinește sau nu cerințele de existența a infracțiunii. Astfel, incidentele unice de violență nu se încadrează în sfera de aplicare a infracțiunii violenței în familie și vor continua să fie judecate în conformitate cu dispozițiile anterioare din codul penal. Aceasta înseamnă că, în cazul unui singur prejudiciu actele de violență se încadrează ca și infracțiune ușoară (atacuri care provoacă răni care se vindecă în termen de 8 zile), și prin urmare o acțiune în justiție trebuie inițiată de victimă, prin depunerea unei moțiuni private și urmărirea penală ulterioară tot în modul privat. Concluzionând, legea distinge între categorii de victime ale violenței în familie în funcție de numărul de atacuri suferite.

Legea exclude, totodată, anumite grupuri de femei din domeniul său de aplicare, întrucât reglementările nu protejează femeile care nu locuiesc cu partenerul lor abuziv, cu excepția cazului în care au copii cu agresorul. Violența sexuală nu este inclusă ca o agravantă în incriminarea violenței în familie. Justificarea consta în faptul că prevederea separată privind violența sexuală și violul în codul penal suporta o pedeapsă mai mare decât violența în familie. Cu toate acestea, în conformitate cu legislația maghiară, violul și violența sexuală nu sunt supuse urmării penale, decât în cazurilor în care actele de violență au ca urmare vătămarea corporală gravă sau în situația în care acestea sunt însoțite de o altă infracțiune care prin ea însăși face obiectul urmării penale. Aceasta lacună în legislație este, de asemenea, un eșec al sistemului juridic maghiar întrucât nu asigură o protecție eficientă pentru femei împotriva violenței sexuale. Astfel, dacă o femeie este violată de partenerul ei, acest fapt nu este considerat a fi violență în familie în condițiile prezentei legi.

Un aspect important este faptul că poliția consideră violența familială ca fiind o problemă privată, și de cele mai multe ori nu doresc să intervină în asemenea cazuri, ceea ce determină ca investigarea lor să cauzeze probleme serioase. În cele mai multe cazuri organele de cercetare tratează cazurile cu superficialitate și nu fac fotografii la fața locului, nu intervievează martorii și nici nu informează victimele despre necesitatea obținerii certificatului medico-legal. Singura excepție o constituie cazurile în care actele de violență au ca urmare vătămarea corporală gravă, caz în care poliția poate reține agresorul pentru 8-12 ore. Nici medicii și nici asistenții sociali de multe ori nu oferă consiliere și asistență adecvată pentru victimele violenței domestice.

Totodată, nu există ghiduri naționale pentru medici cu privire la modul de gestionare a situațiilor referitoare la violența domestică. În mai multe cazuri, victimele violenței au afirmat că medicii nu au investigat abuzul în mod adecvat, ceea ce a dus la împiedicarea eforturilor în instanțele de judecată a urmării penale sau au fost reticenti în a furniza referințe ori informații, precum și de a informa victimele despre posibilitatea raportării abuzului autorităților competente. Ungaria nu dispune de o strategie națională de combatere și prevenire a violenței în familie, iar adăposturile reprezintă o componentă vitală în protecția victimelor violenței în familie. În momentul actual există doar 122 de paturi de adăpost în Ungaria, și doar 29 dintre ele sunt într-un adăpost specializat pentru supraviețuitorii violenței domestice, iar femeile sunt limitate la 60 de zile în adăposturi, și numai cele cu copii sunt eligibile pentru un adăpost pe un termen mai lung¹⁶.

Pentru a se conforma standardelor internaționale, Ungaria ar trebui să aibă aproximativ 1.000 de paturi. Datorită faptului că victimele nu beneficiază de ajutor financiar, acestea sunt nevoite să revină la abuzatori.

¹⁶ <http://www.hrw.org/news/2013/11/06/hungary-chronic-domestic-violence>.

Asemănări și deosebiri privind modul de incriminare, protecție și prevenție în legislația studiată

Asemănările și deosebirile între prevederile sistemelor legislative cu privire la violența familială pot fi analizate prin mai multe criterii:

- încadrarea juridică a violenței interfamiliale;
- statele care au prevăzut în Codul penal și în legi speciale aspecte cu privire la relațiile familiale;
- state care incriminează violul conjugal și state care nu-l incriminează pe considerente doctrinare;
- protecția oferită victimelor prin prevederile existente în legislație;
- importanța depunerii unei plângeri prealabile din partea victimei pentru declanșarea procedurilor penale;
- după modul în care intervin țările în cazurile de violența familială;

Deși, marea majoritate a țărilor lumii au început să formuleze și să aplice legislație menită să incrimineze actele de violență în familie în jurul anului 1990, chiar și la această dată legislația statelor privind violența în familie reprezintă o reuniune exotică de cutume locale și repercusiuni ale unor prevederi internaționale care fac că punerea lor în practică să depindă de o multitudine de factori, făcându-le de cele mai multe ori nefuncționale.

Analiza diferitelor legislații din domeniul violenței în familie remarcă faptul că statele europene au inițiat reforme legislative pentru prevenirea acestui fenomen. Statele non-europene au urmat aceeași tendință. Analiza, furnizată de datele publice existente pe plan național și internațional, identifică *asemănări și deosebiri*:

- Croația, Republica Moldova, România, Portugalia, Spania, Suedia și Ungaria-incriminează actele de violență în familie ca infracțiuni specifice în Codul penal;

• În Albania, Anglia, Austria, Belgia, Bulgaria, Cipru, Croația, Franța¹⁷, Federația Rusă¹⁸, Germania, Statele Unite ale Americii, Turcia, relația dintre victimă și agresor constituie circumstanță agravantă, iar în alte țări precum Bosnia-Herțegovina¹⁹, Canada, Egipt, Yemen, Arabia Saudită, Grecia, Irak, Iordania legătura dintre victima și agresor justifică delictul (așa numitele „crime de onoare”) sau sunt considerate social acceptate și nu sunt luate în serios ori violența fizică și verbală îndreptată asupra femeilor este o parte din cultura socială, devenind o „monedă” curentă, sau sunt considerate încălcări administrative, numite „huliganism minor”.

¹⁷ În Franța această legătură poate constitui fie circumstanță agravată, fie element constitutiv al infracțiunii.

¹⁸ Doar în stuația în care instanța constată că actele de violență întrunesc condițiile de existență a infracțiunii.

¹⁹ Agresorul va fi susceptibil de agresiune.

- În Spania și Suedia actele de violență domestică, dacă se petrec în mod repetat, se încadrează într-o infracțiune specifică: torturi și alte infracțiuni împotriva integrității morale, respectiv violarea gravă a integrității, sancționate, conform legii, cu pedepse mult mai aspre.

- În Marea Britanie legătura dintre victima și agresor are relevanta doar la stabilirea daunelor de către judecător în cadrul procesului.

- Statele Unite ale Americii este singura care face distincția între noțiunea de violență domestică și cea de violență familială. În acest sens, *violența domestică* este definită ca „*abuzul comis împotriva unui adult sau adolescent care este angajat cu un partener într-o relație de tipul: familială, concubinaj, separare, prietenie*”, iar *violența familială* este definită ca fiind „*acel tip de violență domestică care include orice formă de abuz împotriva familiei și/sau locatarilor casei, de asemenea*”.

- Cu excepția Arabiei Saudite²⁰, Belgiei, Egipt, Yemen, Greciei²¹, Germaniei²², Franței²³, Federației Ruse, Suediei, Turciei, toate celelalte state studiate, înglobează în noțiunea termenului de violență în familie abuzul fizic, emoțional, sexual, financiar, psihic sau economic.

- În Egipt, Yemen, Irak, Iordania, Turcia actele de violență a bărbatului asupra femeii nu sunt considerate acte reprobabile, întrucât soții au puteri depline asupra corpurilor soțiilor lor.

- Federația Rusă nu recunoaște gravitatea actelor de violență dacă acestea cauzează doar pagube minore.

- Republica Moldova, Albania²⁴, Anglia, Austria, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Canada, Cipru, Croația, Franța, Germania, Marea Britanie, Portugalia, România, Spania, Suedia, Statele Unite ale Americii, Ungaria extind noțiunea de membru de familie (subiecții infracțiunii) ca fiind persoanele care sunt sau au fost într-o relație de căsătorie ori într-o relație asemănătoare celor de familie, precum și membrii de familie a acestora, naturali sau adoptivi.

- Arabia Saudită, Grecia, Egipt, Yemen, Irak, Iordania, Federația Rusă, Turcia nu recunosc că fiind membri de familie persoanele care coabitează cu alte persoane fără acte legale (concubinajul etc.)

- Violul marital este considerată o infracțiune penală în, Albania, Austria, Anglia, Belgia, Bulgaria, Canada, Croația, Cipru, Franța, Federația Rusă, Germania, Grecia, Marea Britanie, Portugalia, Republica Moldova, România, Spania, Suedia Statele Unite ale Americii și Turcia.

²⁰ Înglobează în conținut doar abuzul fizic, psihic și sexual.

²¹ Violența în familie, îmbracă mai multe forme: șantaj financiar, umilire sexuală, loviri, viol, fără a se specifica întinderea noțiunii.

²² Înglobează în conținut doar abuzul fizic, psihic și sexual.

²³ Înglobează în conținut doar abuzul fizic, psihic și sexual.

²⁴ Impune condiția ca actele de violență să fie exercitate în timpul când aceștia coabitau împreună sau au coabitat în ultimele 3 luni.

- Arabia Saudită, Bosnia-Herțegovina²⁵, Egipt, Yemen, Irak, Iordania și Ungaria nu incriminează violul marital.

- În toate țările cuprinse în studiu, victimelor li se oferă posibilitatea să solicite măsuri de protecție din partea statului, astfel de măsuri pot varia de la acordarea folosinței exclusive a domiciliului comun, interzicerea agresorului de a reveni în locuința familiei, de a se apropia de victimă și locurile pe care aceasta le frecventează, de a limita dreptul de vizita asupra minorilor, la dispunerea expertizei și consiliere psihiatrică, până la internarea într-un centru medical specializat.

- Cipru – Dacă actele de violență domestică se repet o singură dată, agresorul este scos din locuința comună. Acesta este obligat să participe la un curs de reeducare comportamentală, care se finalizează cu un examen. Dacă nu participă la curs sau nu trece examenul, se reprogramează cursul, iar dacă nici atunci nu îndeplinește criteriile impuse, pedeapsa este închisoarea.

- În Canada, nerespectarea unui ordin de restricție poate constitui circumstanță agravantă.

- Bosnia-Herțegovina și Cipru prin cadrul legal, impune obligativitate pentru membrii de familie, furnizorii de servicii medicale și lucrători sociali, educatori, instituțiile medicale, de învățământ, instituții, alte instituții și organisme, precum și organizațiile neguvernamentale care, în timpul desfășurării sarcinilor lor, au cunoștință despre astfel de acte de violență în familie, să raporteze imediat astfel de cazuri la poliție. Neîndeplinirea acestei obligații constituie infracțiune.

- În Anglia, Austria, Belgia, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Croația, Germania, Marea Britanie, Portugalia, România, Spania, Suedia, Turcia nerespectarea unui ordin de restricție constituie infracțiune.

- Pentru unele țări precum Canada, Cipru, Egipt, Yemen, Arabia Saudită, Franța, Grecia, Irak, Iordania, Federația Rusă, Statele Unite ale Americii, Ungaria nu s-au obținut date suficiente din care să reiasă dacă exista măsuri legislative ce pot fi luate în scopul protejării victimelor sau care sunt acestea, precum și care este consecința, în situația statelor în care exista unele reglementari, a neîndeplinirii măsurilor de protecție impuse prin ordinele de restricție.

- În Republica Moldova nu exista o prevedere cu privire la sancțiunea aplicată în caz de nerespectare a ordinului de protecție.

- Legislația tarilor: Austria, Germania și România permit poliției dreptul de a pătrunde în domiciliul conjugal și de a-l evacua pe agresor, în cazurile grave de violență domestică. Aceste măsuri permit poliției să intervină foarte rapid și eficient pentru scoaterea victimei de sub influența făptuitorului. În Austria și Germania, această intervenție poate avea loc independent de sesizarea instanței de către victima, însă în România actele de violență domestică nu se urmăresc din

²⁵ Recunoaște doar violul săvârșit împotriva persoanei care nu este căsătorita cu agresorul.

oficiu sau în urma denunțului oricărei persoane care are cunoștință de săvârșirea unor astfel de acte.

- În Anglia, Austria, Belgia, Bulgaria, Bosnia-Herțegovina, Franța, Germania, Marea Britanie, Portugalia, Spania, Suedia legea asigură o protecție imediată a victimelor, fără a condiționa acest lucru de introducerea prealabilă a unei plângeri din partea victimei sau a unei cereri de divorț, punerea în mișcare a urmăririi penale putându-se face și în urma unui denunț venit din partea unei persoane care are cunoștință despre săvârșirea vreunui act de violență domestică.

- Republica Moldova, Croația, Turcia, Ungaria condiționează punerea în mișcare a urmăririi penale de existența plângerii prealabile a victimei.

- În România în cazul infracțiunilor de lovire și alte violențe și de vătămare corporală din culpă, comise asupra membrilor de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu, însă legea permite împăcarea părților, însă numai cu privire la aceste două infracțiuni. Pentru celelalte situații punerea în mișcare a urmăririi penale este condiționată de plângerea prealabilă din partea victimei, iar retragerea plângerii și împăcarea părților înlătură răspunderea penală.

- În Belgia, Franța, Marea Britanie retragerea plângerii, respectiv împăcarea părților, nu înlătură răspunderea penală a agresorului, procesul penal continuând independent de voința victimei. Restul statelor nu au reglementări în acest sens.